

Het Kustersluik

Heemkundevereniging Sprang-Capelle

Jaargang 10
2016

Redactieadres: Schoolstraat 20, 5161 ZD Sprang-Capelle, tel. 0416-312210
Redactieleden: Marina Klis, Koos Nieuwenhuizen, Rien Visser, Netty Waarts

no. 3
oktober

Van de redactie

Nooit behoeven wij ons zorgen te maken of 'Het Kustersluik' wel 'vol' komt. Altijd gebeurt er ergens in ons dorp of onze vereniging wel wat, waar wij u van op de hoogte willen brengen. U leest het verslag van een zeer geslaagde, kleine excursie naar Hilvarenbeek. Wij worden allemaal aangemoedigd om het museum 'De Dorpsdokter' te bezoeken. Dat gaan we vast en zeker nog eens doen.

Iedereen in ons dorp weet wat een secco is. Nee? Lees dan het verhaal over de restauratie. Dan bent u weer helemaal bij de tijd.

En dan het Capelse Veer. Soms houdt ons dat negatief bezig, maar gelukkig zijn er ook positieve gebeurtenissen rond het Capelse Veer. Lees de mooie verhalen die Koos Nieuwenhuizen opgetekend heeft.

De redactie van 'Het Kustersluik' was altijd al klein maar nu is het toch wel heel minimaal geworden. Marina Klis zal om gezondheidsredenen de redactievergaderingen niet meer bijwo-

nen. Op afstand blijft zij de redactie wel ondersteunen.

Netty Waarts kampt al een paar weken met een pijnlijke hernia, die haar aan het bed kluistert. Vanaf haar bed blijft ze haar bijdrage leveren.

Maar beter zou het zijn als deze twee zeer gewaardeerde redactieleden lijfelijk aanwezig konden zijn op de redactievergaderingen.

Wellicht zijn er lezers die zich geroepen voelen om onze redactie te versterken. Hartelijk welkom!

Rien Visser

Van de bestuurstafel

We genieten van prachtige septemberdagen, de scholen zijn weer begonnen en onze heemkundevereniging heeft haar activiteiten ook weer gestart.

Elke donderdagmiddag zijn de vrijwilligers van 14 tot 16 uur in 'Ons Huis'. Hebt u verhalen, unieke oude voorwerpen of oude foto's beschikbaar, dan nemen zij die graag in ontvangst. Wilt u informatie over historische onderwerpen, dan kunt u onze website bezoeken maar natuurlijk ook de donderdagmiddag hiervoor gebruiken.

Wij hebben als bestuur in april jl. een mail gezonden naar het college van B & W over de trieste aanblik op de plaats waar het herdenkingsmonument van het Capelse Veer eens stond. Helaas hebben wij daarop nog geen reactie ontvangen. Wij kennen de problemen maar vinden het beschamend om op deze wijze om te gaan met het herdenken van hen, die op deze plaats hun leven hebben verloren voor onze vrijheid.

Een ander, minder mooi bericht is dat ons bestuurslid Marina Klis om gezondheidsredenen haar bestuursfunctie heeft neergelegd. Marina heeft de afgelopen jaren met veel inzet en verantwoordelijkheid haar functie vervuld. Wij denken hierbij aan de eindredactie en coördinatie bij het tot stand komen van het 'Kerkenboek' en de binnenkort te verwachten uitgave van 'Bruggeske' over 'Rouwen en begraven'. Gelukkig blijft zij nog wel de pr-activiteiten doen voor onze vereniging en ook nog actief in de redactie van 'Bruggeske' en 'Het Kustersluik'. Wij danken Marina voor haar bestuurlijke bijdrage en wensen haar sterkte en alle goeds met haar gezondheidssituatie.

De Open Monumentendag op 10 september heeft dit jaar in het teken gestaan van de Sprang-Capelse kerken. De werkgroep van onze vereniging had, met volledige medewerking van alle kerken, een route gemaakt waarbij de kerken bezocht konden worden. Dit alles natuurlijk als vervolg op het

eind vorig jaar uitgegeven 'Kerkenboek'. Dank ook aan de kerkbesturen voor hun medewerking en voor de door hen ontplooidde activiteiten in de kerken.

Er is ook een werkgroep die een basisdocument heeft gemaakt om van start te kunnen gaan met het maken van een dorpsfilm. De oude dorpsfilm dateert uit 1966; wij hopen volgend jaar een nieuwe film te kunnen produceren, uiteraard in een modern jasje met een verhaal van en over deze tijd.

Natuurlijk zijn wij erg blij dat de excursie naar Yerseke en Goes snel was volgeboekt.

Ik hoop u graag te ontmoeten op onze volgende ledenbijeenkomst op maandag 17 oktober.

Piet Pruijssers, voorzitter

Het restaureren en conserveren van een secco in de kerk van Sprang

Op de koude ochtend van 30 mei 2016, terwijl buiten de hervormde kerk van Sprang een hevige donderbui woedt, bezoekt een delegatie van het bestuur van onze heemkundevereniging de werkplek van Aafje Bouwhuis.

Aafje Bouwhuis en Nanon Journée zijn freelance restauratoren, gespecialiseerd in het restaureren van muurschilderingen. Hun werk bestaat uit het conserveren van origineel materiaal voor het behoud van het cultureel erfgoed.

Begin mei zijn zij begonnen aan de restauratieopdracht voor de secco in de hervormde kerk van Sprang, een project dat vóór 1 juli 2016 gereed moet zijn.

Het werk betreft de conservatie van de muurschildering '**De Man van Smarten**' uit 1450.

Deze unieke muurschildering dreigde af te bladderen. Restauratievullingen die de vochtbalans verstoren, worden verwijderd en vervangen door materiaal dat aansluit bij het originele pleisterwerk.

De kunststofbestanddelen van de vorige restauratie, die samen met de aangebrachte, keiharde kalklaag een vochtprobleem bleven vormen, worden nu verwijderd. Na het weghalen van de 'spanning', zoals Aafje dat omschrijft, gaat het werk weer voor langere tijd mee, en is dan zo geconserveerd dat het mogelijk wel zo'n 50 jaar vooruit kan.

Er is uitvoerig onderzoek gedaan voorafgaande aan de conservatie. Naast de conservatie loopt ook een basisschoolproject, waarbij leerlingen van vier basisscholen uit Sprang-Capelle en Waalwijk uitleg krijgen over het werk, en onder begeleiding van het Kunstencentrum een eigen muurschildering maken.

'Er zijn eigenlijk geen fresco's in Nederland', vertelt Aafje. Voor het gesprek met ons is ze even van haar steiger afgeklimmen. De injectienaald, gevuld met ethanol dat het plastic in de oude opvullingen - die zij verwijdert - wat weker maakt, en het mesje heeft ze hiervoor even opzij gelegd.

Aafje legt uit dat de muurschilderingen in Nederlandse kerken secco's zijn. In de tijd dat de fresco-techniek in Italië ontstond (in de 15^e eeuw), waren in Nederland panelen met olieverf in de mode. Als een kerk gelden beschikbaar had voor het laten schilderen van Bijbelse afbeeldingen, dan werd dus vaak voor deze panelen gekozen, niet voor het aanbrengen van fresco's.

Veel mensen gebruiken per abuis de term fresco's voor alle soorten muurschilderingen. Oude plafond- en muurschilderingen in kerken, kloosters en kapellen in Nederland zijn vooral kalkschilderingen, secco's, gemaakt op een dunne kalklaag. Deze kalklaag werd bovenop de gewone stuc laag aangebracht. De secco in de hervormde kerk van Sprang geeft, zoals in veel andere kerken, een Bijbelse afbeelding weer.

Het enige kerkgebouw in Nederland dat met fresco's verfraaid is, is de parochie- en pelgrimskerk in het Limburgse Houthem-Sint Gerlach. De fresco's die Johann Adam Schöpf hier in 1751 aanbracht in opdracht van aartsbisschop Clemens August zijn wel van een latere tijd dan het ontstaan van deze techniek.

Een **fresco** (Italiaanse term voor 'vers') is een muur- of plafondschildering, waarbij de verf direct op de natte kalk wordt aangebracht, zodat zij daarmee, na droging, één geheel vormt.

Een **secco** (Italiaanse term voor 'droog') wordt geschilderd op een gedroogde kalklaag. Dat is schildertechnisch een andere, eenvoudiger techniek dan het maken van fresco's.

Een tussenvorm is **mezzo-fresco**, waarbij de schildering wordt aangebracht op gedeeltelijk gedroogde kalk. Schilderingen in deze techniek worden in het noorden van Nederland, in Groninger kerken, aangetroffen.

De secco in de kerk van Sprang werd in 1956 bij een kerkrestauratie door werklieden ontdekt. Onder de kalklagen die zij aan het verwijderen waren, zat deze muurschildering. Aan de linkerkant was toen al een gedeelte weggebikt. Tijdens de Reformatie werd over deze schildering een kalklaag aangebracht, omdat ze niet paste in de protestantse leer. De Rijksdienst voor Monumentenzorg bereikte met de toenmalige kerkenraad een akkoord over het verdere behoud en onderhoud van de afbeelding.

De vorige restauratie van deze secco in de Sprangse kerk was in 1999. Op een UV-foto laat Aafje ons de vullingen zien die toen zijn aangebracht.

Dat een secco schade oploopt, is logisch omdat het kerkgebouw gebruikt wordt door mensen, verwarmd wordt en niet alleen gericht is op het behoud van een secco. Condities die je in een museum optimaal kunt maken voor het behoud van een muurschildering, die heb je niet als je het werk in de kerk wilt behouden.

Aafje is opgeleid aan de kunstacademie, maar heeft liefde voor dit werk gekregen doordat ze is gaan werken voor een oud-restaurateur. Zo werd ze geen docent kunstgeschiedenis, maar restaurator. Ze volgde een zomercursus restauratie muurschilderingen en frescotechniek in Florence en een masterclass 'kalk'.

Inmiddels doet ze dit werk 17 jaar. Soms in een rustig en stil kerkgebouw, zoals nu, maar ook op plekken waar de hele dag bezoekers door de kerk lopen. De vragen die men haar stelt zijn voor de hand liggend. Als ze aan het afkrabben is zeggen veel mensen: 'Moet je dat straks allemaal weer overschilderen?' En als ze aan het schilderen is, vragen ze vaak: 'Heb je dat nou net allemaal eerst kapotgemaakt?' Een vraag die tot langer nadenken stemde, kreeg ze laatst van een jongen die met zijn basisschool een bezoek aan het restauratiewerk bracht. Hij vroeg: 'Bent u dit werk gaan doen omdat al het andere mislukt was?' Gelukkig geniet ze erg van haar werk; het is erg afwisselend en er wordt altijd toegewerkt naar een mooi eindproduct.

Zij werkt met een zelfgemaakt kalkmengsel, zodat ze zeker weet dat er geen kunststof in verwerkt is, die naar de huidige opvattingen ongeschikt is. Hiermee worden de gedeeltes die nu weggekrabd of weggebikt worden straks opgevuld.

Ten slotte wordt er dan geretoucheerd: de tekeningen worden zo verantwoord mogelijk aangepast; dit gebeurt met aquarelverf met pigment, maar met zo min mogelijk bindmiddel.

Aafje wijst nog even naar de kleuren. Hoe donkerder, hoe origineler. Waar het pastel is, kun je ervan uitgaan dat er een wassing heeft plaatsgevonden tijdens een van de restauraties.

Wat ze zelf mooi vindt aan deze secco is de gestileerdheid, die je bijvoorbeeld terugziet in de primitieve tekening van een hand, nog zonder veel diepte. Dit laat de leeftijd, de 'oudheid' zien en maakt het dus passend in zijn tijd.

'**De Man van Smarten**' is een devotionele afbeelding van de levende Christus die de wonden van zijn passie toont aan de gelovigen. Christus wordt dus afgebeeld met de wonden van de nagels in handen en voeten, de lanssteek in zijn zijde en gekroond met de doornenkroon. Dikwijls worden de instrumenten van de passie ook afgebeeld, meestal gedragen door engelen.

De restauratie kostte zo'n f 40.000,-. Het geld komt o.a. van de Provincie Noord-Brabant, Lions Club Waalwijk, de Rabobank en het Prins Bernhard Cultuurfonds.

Inmiddels hebben de kerkrentmeesters van de hervormde kerk van Sprang - de opdrachtgevers - de gerestaureerde secco officieel onthuld.

Marina Klis en Ad Wagemakers

Verslag van de kleine excursie op zaterdag 25 juni 2016 naar het museum De Dorpsdokter in Hilvarenbeek

Deel 1: De Dorpsdokter

Een groep van 38 personen, leden van onze heemkundevereniging, inclusief enkele introducés, hebben dapper gevolg gegeven aan de uitnodiging om te komen luisteren naar **huiveringwekkende** en hilarische verhalen van de dorpsdokter en zijn patiënten. We zijn te gast bij museum De Dorpsdokter in Hilvarenbeek.

Na een hartelijk welkom en een bemoedigend kopje koffie met cake nemen we plaats om te gaan luisteren naar de lezing. Mevrouw Florentina Snelders neemt ons in een bevlogen verhaal mee naar het leven van de dorpsdokter en zijn patiënten in de periode 1800-1950.

Ze vertelt boeiend over de geschiedenis van aderlaten, piskijkers en koninklijke voeten insmeren met duivenpoep ter genezing. We krijgen uitleg over diverse en er tamelijk eng uitzijnde instrumenten voor allerlei geneeskundige doelen. Zo maken we kennis met de dokter in die tijd. Een alleskunner. Aan huis een spreekkamer. Aanvankelijk zelf poedertjes en drankjes makend.

Het museum biedt een kijkje in een mooie verzameling medische instrumenten van wijlen dr. H.A.M. Ruhe. 30 jaar geleden is het museum gestart met deze verzameling. De apotheek, tandarts, fysiotherapie o.a. en vooral niet te vergeten de kraamafdeling op de zolder geven een kijkje op andere tijden. Samen met onze voorzitter krijg ik uitleg van een dame uit onze groep over het verschil tussen een katoenen luier vouwen voor een meisje of een jongen. Vanwege het anatomische verschil een aparte kunst om die babyjongens droog te houden. Ik geef toe: voor ons een beetje te laat, maar dit weten we toch ook maar weer.

Voor wie er niet was die middag: Het museum is een bezoek waard. Dan kunt ook u kennis maken met Piet Stams, een zwerverstype uit Tilburg. Hij was groot en sterk maar deed geen vlieg kwaad. Op het eind van zijn leven ging hij naar dokter Bloemen in Tilburg. Hij zei: *'Dokter, ik kan oe nie betalen, maar ge moet mij helpen, dan moogde mij houwen as ik dood ben.'* En aldus geschiedde; in 1914 overleed Piet. Zijn skelet, een legende, is nu nog te bewonderen in museum De Dorpsdokter.

Deel 2: Hervormd kerkje in Hilvarenbeek

Na het museum gaan we met de liefhebbers uit het gezelschap een bezoek brengen aan het hervormd kerkje in Hilvarenbeek. De commissie van ontvangst bestaat uit: Hieke Kootstra, voorzitter kerkenraad, Rome Kootstra, kerkrentmeester en Adrie v.d. Bunt, diaken.

De initiatiefnemer van dit bezoek, Machiel Nieuwenhuizen, vertelt ons over de geschiedenis en achtergrond van de kleine protestantse gemeenten in het zuidelijke deel van Noord-Brabant. In het bijzonder in Hilvarenbeek, met hieraan gerelateerd de Maatschappij van Welstand. Hieke Kootstra vertelt over het kerkje zelf.

Machiel begint bij de 80-jarige oorlog van 1568 tot 1648. Ik zag lichtjes aangaan in de hoofden van sommige aanwezigen: *o ja, 1648 Vrede van Münster, vroeger op school geleerd.*

Jammer dat het moeilijk was om de lezing goed te horen. Deels door de akoestiek, maar zeker ook door het vrolijke maar lawaaiige geluid van harmonie en drumband buiten. Op het plein waaraan de kerk staat, werden de Vierdaagselopers ingehaald. Maar geen nood, we hebben allemaal de waardevolle lezing per mail thuis ontvangen. Zeer de moeite waard om te lezen en te bewaren.

Mevrouw Hieke Kootstra vertelt over de restauratie van het kerkje. Bijzonder is de preekstoel, in renaissancestijl, in 1935 aan de hervormde kerk van Hilvarenbeek geschonken door de Nederlandse Hervormde gemeente van Neede. De eiken kansel stamt uit de 17^e eeuw. Tijdens een bombardement in de Tweede Wereldoorlog is de preekstoel ernstig beschadigd. Een granaatscherf is ook na de restauratie in 2014 achtergebleven in de preekstoel, zoals we kunnen zien.

De fraaie antependia (liturgische kleden) zijn tentoongesteld en te bewonderen. De kerk is in het bezit van een elektropneumatisch orgel. Het orgel wordt bespeeld door vier amateurorganisten. Zij verzorgen bij toerbeurt de begeleiding tijdens de erediensten.

In de kerkenraadskamer ontmoeten we ds. Jacob van Heusden op een foto aan de kerkmuur. Hij was van 1792–1830 predikant in Hilvarenbeek en oprichter van de Maatschappij van Welstand. Over hem vertelde Machiel in zijn lezing, dat hij bekend stond als een bescheiden man, met een groot Godsvertrouwen, bedaard, moedig en volhardend. Ook buiten Hilvarenbeek gewaardeerd.

Na nog een kopje koffie met wat lekkers gaan we meer dan tevreden weer richting Sprang-Capelle.

Ad en Nel Wagemakers

Koos de Jong en het Capelse Veer

Onze oud-dorpsgenoot Koos de Jong is geboren en getogen op het Oosteind in Sprang. Hij is nu 91 jaar oud. Op het eind van de oorlog heeft hij zich aangemeld bij de Binnenlandse Strijdkrachten (BS) en is met de Engelse bevrijders opgetrokken naar Duitsland tot aan het einde van de oorlog.

Voor het zover was, is hij ook een aantal keren met de BS naar het Capelse Veer gegaan om daar de vechtende geallieerden te ondersteunen en te bevoorraden. Koos was erbij toen ze daar op een

avond heengingen en onder vuur werden genomen, waarbij Jochem van Schuppen zwaar gewond werd. Net zoals vele anderen kon hij na de oorlog zijn draai niet meer vinden en is hij naar Australië geëmigreerd. Daar heeft hij de vrouw ontmoet met wie hij bijna 60 jaar getrouwd is geweest en heeft daar een bestaan opgebouwd. Samen met zijn vrouw had hij een partycentrum, en daarnaast heeft hij zich opgewerkt tot in de leiding van een machinefabriek. Nadat vorig jaar zijn vrouw overleden is, woont Koos nu alleen. Gelukkig woont zijn dochter Kay in de buurt. Zij is genoemd naar haar grootmoeder Kee de Jong-Spijbroek.

Koos is zijn roots nooit vergeten en heeft altijd contact gehouden met mensen uit Sprang. Meestal via de mail. Hij heeft ook altijd contact gehad met onze heemkundevereniging. Eerst via Piet Konings en later was ik de contactpersoon. Hij komt vaak met leuke verhalen en anekdotes van vroeger. Ik wil die nog eens bundelen en in een 'Bruggeske' zetten. Laatst mailde hij dat zijn dochter Kay met haar man en zoon naar Sprang kwam om de verjaardag van zijn zuster Corry van Oversteeg-de Jong te vieren.

Omdat ik wist dat Kay veel belangstelling had voor haar vaders tijd in de oorlog, heb ik aangeboden om met haar naar het Capelse Veer te gaan en daar te vertellen wat er zich allemaal afgespeeld heeft. Op dat voorstel ging zij graag in en op een mooie avond in september ben ik met Kay, haar man en haar zoon naar het Capelse Veer geweest. Kay logeerde bij haar nicht Elly Rombouts-van Oversteeg, die ook meeding en als tolk optrad.

Ter plaatse heb ik uitgelegd wat zich daar allemaal afgespeeld heeft, en omdat we daar toch waren heb ik ook verteld over de boerderijen in de Overdiepse polder, die op terpen gebouwd zijn. Later bij het Jan de Rooijmonument heb ik het verhaal van Jan verteld. Dat sprak hen bijzonder aan want Jan was de overbuurjongen van haar vader Koos. Elly Rombouts woont nu op de plek waar Jan de Rooij geboren is. Voor de Australische familie Ryan-de Jong, maar ook voor mij, was het heel bijzonder om dit aan de zeer betrokken familie te vertellen.

Koos Nieuwenhuizen

Kinderkopjes

Het zal u niet ontgaan zijn dat een stuk van de Kerkstraat en de viersprong in Sprang gereconstrueerd is. Voor de aanleg van de nieuwe rotonde moest er een heel stuk van de Tilburgseweg uitgegraven worden. Toen ze ongeveer 40 cm afgegraven hadden, kwam er tot ieders verrassing een stuk weg met kinderkopjes tevoorschijn. Daarbij was duidelijk te zien dat de oorspronkelijke Tilburgseweg heel wat smaller was en een eindje verder naar het westen lag. We zien ook nog de plek waar de tramrails gelegen hebben. Voor de tram die van Tilburg via Waalwijk naar Den Bosch ging.

De volgende dag werden de klinkers er zonder veel omhaal uitgehaald en afgevoerd. Gelukkig had ons lid Dick Vos dat alles gezien en was zo attent om daar een paar

foto's van te maken, en is dat stukje weg toch nog vastgelegd voor het nageslacht.

Koos Nieuwenhuizen

Verslag van de Open Monumentendag op zaterdag 10 september 2016

Het thema voor de 30^e Open Monumentendag was 'Iconen en Symbolen'. Elk kerkgebouw en ook de religie bevatten symbolen van onze cultuur. Daarom had de monumentencommissie van onze heemkundevereniging, in samenwerking met alle kerken in ons dorp, besloten hiervoor alle kerken open te stellen. Daaronder viel ook de Hersteld Hervormde Kerk aan de Zuidhollandsedijk in Kaatsheuvel. Dit zou een mooie aansluiting zijn op de uitgave van ons 'Kerkenboek'.

Er was een flyer gemaakt met een korte omschrijving van alle kerken. Zij waren op een kaart met een route aangegeven, die kon worden gevolgd van Sprang naar Capelle.

De Nederlandse Hervormde Kerk te Sprang had een heel programma op laten stellen door hun monumentencommissie, die bestaat uit zes mensen. Er waren allerlei documenten te zien, de bibliotheek was uitgestald, evenals alle uitgegeven boeken van hun kerk en het gezamenlijke uitgegeven kerkenboek. Tevens was een kleine tentoonstelling ingericht met oude gereedschappen uit de collectie van onze heemkundevereniging, waarbij Koos Nieuwenhuizen de nodige toelichting gaf. De pas gerestaureerde secco was de icoon van deze dag.

Onze oud-plaatsgenoot Lucinda Timmermans, kunsthistorica van beroep, hield een lezing over de pas gerestaureerde secco en over de andere secco's. Ze legde het verschil uit tussen een fresco en een secco. Lucinda heeft onderzoek gedaan naar secco's en kwam tot de conclusie dat de Sprangse gerestaureerde secco echt uniek is in Europa en dat er nergens een is van deze kwaliteit en afmeting.

Ook werd het orgel meerdere malen bespeeld en kon de toren voor € 1,- worden beklommen.

De eerste bezoeker was een inwoner van Nieuw-Lekkerland, die ook meerdere kerken zou bezoeken. Toen een sportief echtpaar op de racefiets aankwam, konden de fietsen onder de toren worden gestald en bewaakt. Totaal kwamen hier zo'n 80 bezoekers.

De Hersteld Hervormde Kerk aan de Raadhuisstraat ontving ca. 30 bezoekers. Deze werden rondgeleid door Adrie Ros en Gerrit Verhagen, die trots hun tot kerk omgebouwde boerderij lieten zien. De oorspronkelijke elementen zijn nog steeds zichtbaar, en het interieur is grotendeels afkomstig uit andere kerken, met name de Lambertuskerk uit Raamsdonk.

De kerk van de Gereformeerde Gemeente aan de Julianalaan ontving ook ca. 30 bezoekers. Een teleurstellend aantal als we terugdenken aan de 80 bezoekers bij de vorige openstelling in 2007. Misschien was het zeer goede weer hier debet aan. De heer en mevrouw Kranendonk gaven iedere bezoeker de volle aandacht en waren zelf tevreden over de dag.

De Gereformeerde Kerk 'De Brug' aan de Heistraat ontving ook ca. 30 bezoekers. De heren Korpershoek en Wagemakers leidden de bezoekers rond. De heer Hoogendoorn gaf uitleg over het mooie Engels Victoriaanse orgel uit 1894 en bespeelde het meerdere malen. Hij vindt het nog steeds jammer dat het orgel niet op de gemeentelijke monumentenlijst staat. De nieuwe vlag (sponsor Bank-Giro-Loterij) wapperde heel de dag fier aan de vlaggenstok aan de Heistraat.

De Hersteld Hervormde Kerk Loon op Zand maakte ook onderdeel uit van onze Monumentendag. De heren Rijken en Van Beek gaven uitleg aan de ca. 25 bezoekers, en mevrouw Stam zorgde voor koffie en thee! Ook hier was de Open Monumentendagvlag in top in de vlaggenmast voor de kerk gehesen. Het achterliggende kerkhof werd hier ook bezocht door enkele sportieve (buitenlandse?) fietsers, maar op het verzoek van de heer Van Beek binnen te komen kijken, gingen zij helaas niet in.

De Kerk van de Gereformeerde Gemeente in Nederland aan de Korte Heistraat kreeg ook bezoek van ca. 30 belangstellenden en de heer Gerrit Haverhals was tevreden over deze belangstelling. Het voormalige 'houten kerkje' is al bijna 40 jaar voorzien van stenen gevels, en ook aan het interieur is niet meer te zien dat het ooit een houten kerk was.

De Nederlandse Hervormde Kerk 's-Grevelduin en Vrijhoeve-Capelle aan de Hoofdstraat ontving ook ca. 25 bezoekers; dat was waarschijnlijk te wijten aan de 'grotere' afstand naar Capelle. De heer Hoefnagel leidde de bezoekers rond, en de heer Verwey bespeelde het orgel. De oudere mevrouw, die ik in meerdere kerken tegenkwam, heeft zeker een half uur naar het orgelspel geluisterd. Zij had trouwens per fiets alle kerken bezocht!

Als laatste was ook 'Ons Huis' geopend om de oudheidkundige verzameling van onze vereniging te bewonderen. Helaas kreeg Ad van der Sanden slechts drie bezoekers! Deze openstelling heeft jammer genoeg niet voldaan aan onze verwachtingen, want we hebben toch bijna 500 leden, die zeker niet allemaal 'Ons Huis' van binnen hebben gezien.

We zullen Open Monumentendag de komende jaren sterker profileren om dit tot een jaarlijks vast evenement te maken met meer bezoekers en deelnemers.

Johan Rosenbrand

Ik heb op deze dag een rondje langs alle kerken gemaakt en kwam een leuk voorval tegen. In het jeugdgebouw 'Elthato' kwam ik een gezin uit Drenthe tegen. We raakten aan de praat en het bleek dat ze speciaal voor deze kerk hierheen gekomen waren. Ik vond het leuk en vroeg of er een foto voor ons blad gemaakt mocht worden van het gezin. Ik kreeg toestemming.

Daarna bleek dat de moeder van het gezin in deze kerk was gedoopt en belijdenis had gedaan, dus mijn gedachte over 'Drents gezin bezoekt onze Open Monumentendag' is dan wat overdreven.

Ad Wagemakers

De wilg bij het Capelse Veer

Omdat er een grote tak van de wilg bij het Capelse Veer afgewaaid was, ging ik een paar weken later eens kijken hoe de wilg er nu bijstond. Bovendien was ik ook benieuwd hoe het monument er uitzag na de schandalige diefstal van enkele plaquettes door onbekenden.

De wilg is inderdaad een echte treurwilg geworden. De gemeente heeft hem gesnoeid, en het snoei-hout lag op een troosteloze hoop langs de kant. De gemeente had ook uit voorzorg het hele monument verwijderd. Dat moest toch weg in verband met een algehele reconstructie. Erg deprimerend allemaal.

Nu staat er tijdelijk een groot raamwerk, met daarin een foto van het monument.

Ik zag iets wits tegen de zijkant van de wilg zitten en toen ik erheen liep hing daar een geplastificeerd A4-tje met een handgeschreven tekst. Die tekst deed me wel wat.

Ik heb contact opgenomen met Jenny en wat bleek, Dora Dijkstra was een nicht van Dick Schoondermark, haar man.

Jan Dijkstra, de man van Dora, heeft gewoond in de kantonnierswoning, die op de dijk bij het Capelse Veer stond. Zijn vader was in dienst bij Rijkswaterstaat en moest de dijken in de gaten houden.

Omdat het nogal eens hard waaide zei vader Dijkstra: 'We gaan wat bomen planten, die kunnen dan ons huis wat beschutten.' Jan mocht dat doen. Op één boom na zijn de andere bomen door het oorlogsgeweld verdwenen. Na de oorlog wilde men ook die ene boom rooien, want daar was toch niet veel meer van over. Sip Vos uit Capelle heeft er toen bij de gemeente voor gepleit om de boom te laten staan als symbool van de strijd die daar gevoerd is.

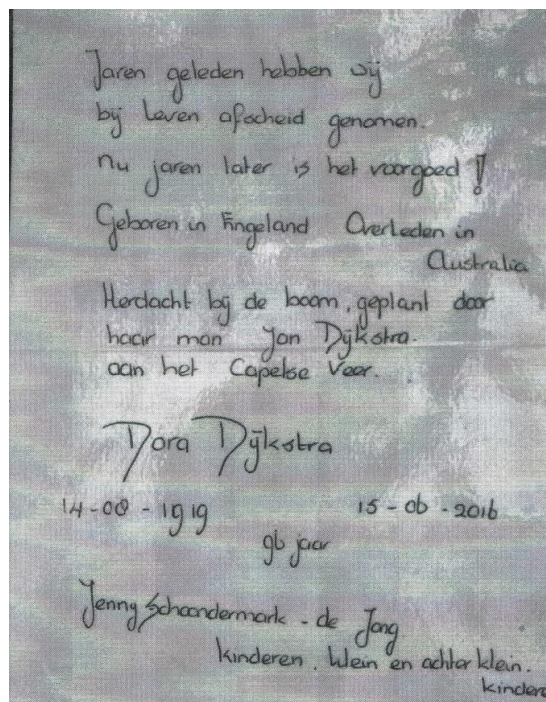

De familie Dijkstra is op het eind van de oorlog vertrokken naar Heusden omdat het te gevaarlijk werd. Van het huis is niets meer over omdat het een doelwit was geworden van de geallieerden.

Jan is na de oorlog naar Engeland vertrokken en is daar vliegenier geworden. Hij heeft daar zijn vrouw leren kennen en is later naar Australië verhuisd.

Jan is in 2000 overleden en zijn vrouw op hoge leeftijd in juni 2016. Jenny en haar man hebben altijd het contact met hun familie onderhouden, en een paar jaar geleden is Dora met haar dochter nog naar Nederland gekomen; ze zijn ook met hen naar de wilg bij het Capelse Veer geweest.

Nadat Jenny dat allemaal verteld had, zei ze: 'Je weet niet hoeveel geluk je hebt want over een paar dagen komt de dochter van Jan en Dora Dijkstra met haar man hierheen; ze logeren dan bij mijn dochter.'

Omdat Anton van der Galiën altijd veel belangstelling heeft voor alles wat met het Capelse Veer te maken heeft, zijn wij daar samen heengegaan en hebben nog veel informatie over haar vader gekregen.

Koos Nieuwenhuizen

Spek de clubkas

Rabobank De Langstraat draagt het verenigingsleven een warm hart toe. Daarom is er dit jaar ook weer de Rabobank Clubkascampagne. Wat is de Rabobank Clubkascampagne? De basisgedachte van de campagne is dat leden van Rabobank De Langstraat inspraak krijgen in de verdeling van een gedeelte van de winst van de bank. Deze winst vloeit zo terug naar het lokale verenigingsleven. Leden van Rabobank De Langstraat kunnen hun stem uitbrengen op de verenigingen die zij een warm hart toedragen. Deze stemmen zijn geld waard. Hoe meer stemmen er op een vereniging uitgebracht worden, des te meer geld de vereniging krijgt.

U begrijpt dat wij ons hier natuurlijk voor hebben aangemeld. Het doel dat wij vermeld hebben is: **'Het maken van een film over Sprang-Capelle anno 2017'**.

Hoe werkt het stemmen precies? Iedereen die een rekening heeft bij de Rabobank, kan zich op de website van de bank aanmelden als lid. Leden van de Rabobank krijgen vlak voor de stemperiode een brief met een unieke, persoonlijke code waarmee zij kunnen stemmen. Via de website kunnen de leden tijdens de stemperiode hun stemmen uitbrengen op de vereniging van hun voorkeur. De stemperiode loopt van **11 tot en met 21 oktober 2016**. Als heemkundevereniging Sprang-Capelle hopen wij natuurlijk op uw stem.

Bij voorbaat dank voor uw enthousiaste stemgedrag!

Mocht u onverhoopt niet alle stemmen aan onze heemkundevereniging willen geven, denk dan aan andere plaatselijke verenigingen. Dan levert u ook nog eens een bijdrage aan de leefbaarheid van ons dorp.

Hans van den Burg

Waar is dit en waar was dat?

Waar was dat?

de gelukkige, en dat is Truus Boezer.

Truus, het flesje wijn komt naar je toe.

Waar is dit?

Deze keer reizen we naar Sprang af. Het manneke op de foto is te vinden aan de doorgaande weg.

Ik ben benieuwd naar de oplossingen. Succes ermee!

Bel uw oplossing door naar de redactie van 'Het Kosterluik', p.a. Netty Waarts, tel. 0416-312210 of stuur een mailtje naar nwaarts@home.nl, onder vermelding van 'oplossing puzzel 10.3'. Onder de goede oplosers wordt een fles wijn verloot.

Ad Wagemakers